

IZLAZAK IZ LEPUŠIĆEVE: PRILOG RASPRAVI

Danijela Dolenc

*Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu*

Prethodno priopćenje

Primljeno: rujan 2013.

Sažetak U radu "Izlazak iz Lepušićeve?" Kasapović se ponovno bavi vrlo važnom temom kritičke procjene razvoja discipline političke znanosti u Hrvatskoj, osvrćući se posebno na stanje u komparativnoj politici. Autorica proučava zašto se Hrvatska rijetko nalazi u međunarodnim komparativnim istraživanjima, s tim da problem analizira iz vanjskog ugla, pitajući se zašto strani politolozi i veliki međunarodni istraživački programi rijetko uključuju Hrvatsku. Nadovezujući se na Kasapović, sumirat ću glavne boljke, a zatim utvrditi da se razvoj empirijske politologije u Hrvatskoj odvija u odsutnosti sustavne znanstvene politike, ali i u kontekstu nedovoljne brige samih znanstvenika i o uvjetima produkcije znanja i o mehanizmima reprodukcije discipline.

Glavne riječi komparativna politika, politologija, stanje i razvoj discipline

U rujnu 2013. godine u Zagrebu je održan performans Sanje Iveković pod nazivom "Zašto umjetnica ili umjetnik ne može predstavljati državu-naciju", koji tematizira apsurdnost identifikacije umjetničkog djela s nacionalnom državom.¹ Umjetnost se, kako saznajemo, opire klasifikaciji u "nacionalne korpuse" država; dapače, njen je zadatak problematizirati dominantne modele kulture koji se temelje na nacionalnom identitetu. Ne vrijedi li isto i za znanost? Ima li smisla pitati se o hrvat-

skoj politologiji? Ako je predmet društvenih znanosti proučavanje pojedinačnog i kolektivnog ponašanja ljudi (Rosenberg, 2012), a politika "ljudska aktivnost donošenja javnih i autoritativnih odluka" (Caramani, 2013: 2), tu nema mjesta nacionalnim odrednicama. Komparativna je politika vođena teorijskim pitanjima koja ne korespondiraju s granicama nacionalnih država. Teorijska razmatranja uvjeta koji pogoduju uspješnoj primjeni konsocijacijskih mehanizama za rješavanje sukoba, utjecaja dominacije jedne stranke u izvršnoj vlasti na snagu pravne države ili uvjeta pod kojima društveni pokreti mogu proizvesti značajne političke ishode, ako su relevantna, nisu definirana nekom nacionalnom politologijom. Nacionalne

¹ Performans je održan u sklopu izložbe Meeting Points 7 kustoskog kolektiva *Što, zašto i za koga*. Više o izložbi i koncepciji samog performansa na: <http://www.whw.hr/galerija-nova/izlozba-meeting-points-7.html>.

države ovdje se pojavljuju samo kao empirijski poligon za provjeravanje i rafiniranje teorija, a njihov je izbor uvjetovan jedino istraživačkim pitanjem, nikako nacionalnošću znanstvenika.

Druga je stvar pitati se o uvjetima proizvodnje znanja, koji su pak nužno vezani uz konkretne društvene kontekste. Kako kaže Fourcade (2009: xiv), “nacionalne institucijske dinamike strukturiraju discipline pouzdanim strukturiranjem pojedinaca koji ih utjelovljuju”. Akademске discipline određene specifičnim uvjetima koji utječu na njihovu samodefiniciju. Identitet discipline u smislu toga što konstituira relevantno znanje, kako se formiraju profesionalne uloge i institucijske odrednice varira od društva do društva, te se na razini analize institucija koje čine disciplinu svakako ima smisla pitati o hrvatskoj politologiji. Znanstvenici koji iznose tvrdnje o politici u Hrvatskoj ili Kanadi djeluju na temelju “različitog razumijevanja svoje intelektualne zadaće, profesionalne pozicije i uloge u društvu, kao i na temelju latentnog poznavanja vlastitog društvenog, političkog i ekonomskog konteksta” (Fourcade, 2009: 15, *moj prijevod*). Drugim riječima, akademske discipline određene su karakteristikama i razvijenošću temeljne infrastrukture: fakulteta i odsjeka, nastavnih programa, istraživačkih projekata, profesionalnih udruženja, izdavačkih kuća, znanstvenih časopisa i – ključno – reprodukcijom kadra putem mehanizama ulaska i napredovanja.

U radu “Izlazak iz Lepušićeve?” Kasapović se ponovno bavi vrlo važnom temom kritičke procjene razvoja discipline političke znanosti u Hrvatskoj (vidi i Kasapović, 2002, 2004, 2007), osvrćući se posebno na stanje u komparativnoj politici. Autorica proučava zašto se Hr-

vatska rijetko nalazi u međunarodnim komparativnim istraživanjima, s tim da problem analizira iz vanjskog ugla, pitajući se zašto strani politolozi i veliki međunarodni istraživački programi rijetko uključuju Hrvatsku. Iako podrazvijenost komparativne politike identificira kao važan problem, u ovom se prilogu fokusira na rasvjetljavanje različitih tipova selekcijske pristranosti koji su uzrok rijetkog uključivanja Hrvatske u komparativna istraživanja. Upravo ću se stoga ja pozabaviti pitanjem zašto su domaći politolozi tako malo doprinijeli uključivanju Hrvatske u komparativna politološka istraživanja, odnosno zašto je komparativna politika kao empirijska grana politologije u Hrvatskoj slabo razvijena. Iako se tu radi o širokom spektru formalnih i neformalnih institucija, s obzirom na tip ovoga priloga osvrnut ću se samo na nekoliko institucionalnih dimenzija koje smatram bitnima. Nadovezujući se na Kasapović, sumirat ću glavne boljke, a zatim utvrditi da se razvoj empirijske politologije u Hrvatskoj odvija u odsutnosti sustavne znanstvene politike, ali i u kontekstu nedovoljne brige samih znanstvenika i o uvjetima produkcije znanja i o mehanizmima reprodukcije discipline.

Slabosti domaće komparativne politike

Pojava političke znanosti kao zasebne discipline u Srednjoj i Istočnoj Europi u literaturi se obično povezuje s periodom promjene režima početkom devedesetih godina, odnosno smatra se da je njen razvoj u modernu znanost uspoređan s uspostavom demokratskih režima (Klingemann, Kulesza, Legutke, 2002; Eisfeld i Pal, 2010; Berndtson, 2010). Iako u slučaju Hrvatske, kao i Srbije i Slovenije, to nije točno, jer su u tim zemljama fakulte-

ti političke znanosti osnovani šezdesetih godina (Fink-Hafner, 2002; Prpić, 2002; Kasapović, 2007), analitičari se slažu da je podrazvijenost komparativne politike kao empirijske grane političke znanosti karakteristika čitave regije Srednje i Istočne Europe. Recentne analize znanstvene produkcije u disciplini pokazuju da je udio radova iz komparativne politike vrlo mali (Eisfeld i Pal, 2010; Schneider, Bochsler i Chiru, 2013). Nadalje, u tome malom broju empirijskih radova u pravilu se upotrebljavaju “podaci s police”, koji se često “metodološki labavo” analiziraju (Schneider, Bochsler i Chiru, 2013: 2). Vrlo je mali broj radova (9,3%) koji primjenjuju metode usporedbe velikog broja slučajeva, najveći je broj radova na lokalnom jeziku, a najčešće se radi o jednom autoru; ukupno autori opisuju stanje u disciplini kao akademsku izolaciju (*ibid.*).

Ti nalazi vrijede i za Hrvatsku, gdje se komparativna politika nije razvijala kao “teorijski i metodološki izgrađena disciplina političke znanosti” (Kasapović, 2004: 11).² Između 1962. i 2002. na Fakultetu je kontinuirano održavan samo jedan predmet u okviru kojeg se proučavala komparativna politika, a znanstvena je produkcija u području komparativne politike bila izuzetno niska (Kasapović, 2002). Prvi poslijediplomski studij komparativne politike pokrenut je 2000. godine, a Odsjek za komparativnu politiku osnovan je tek 2004. godine (*ibid.*). U usporednom pregledu nastavnih programa politologije u Hr-

vatskoj i zemljama zapadnog kulturnog kruga Petek i Petković (2007) komparativnu politiku na najvećem broju promatranih institucija nalaze na prvome mjestu po broju ponuđenih kolegija, dok je na FPZ-u ona zastupljena sa samo četiri kolegija. Budući da bismo očekivali da je u novije vrijeme situacija bolja, posebno su zabrinjavajući nalazi Prpić i dr. (2011) prema kojima sadašnja generacija zaposlenih na Fakultetu ima “značajno smanjenje međunarodne vidljivosti publikacija” u odnosu na prijašnje znanstvene generacije, mjereno brojem i udjelom inozemnih citata.³ Osim toga utvrđuju i silazni trend u zastupljenosti inozemnih publikacija u ukupnoj znanstvenoj produkciji fakultetskog znanstvenog kadra (*ibid.*). Nadalje, Hrvatsko politološko društvo trenutačno ima samo 99 aktivnih članova,⁴ što je manje od broja zaposlenika i suradnika Fakulteta (usporedbe radi, Slovensko politološko društvo ima oko 250 aktivnih članova). Iako postoje dva politološka časopisa, ni jedan nije uvršten u relevantne međunarodne baze podataka.

Kako ojačati uvjete za razvoj discipline?

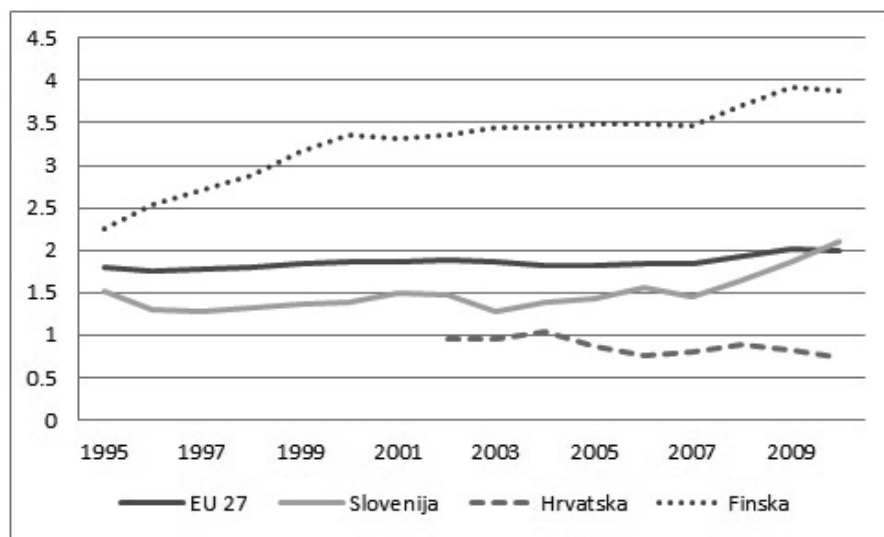
Intelektualna i politička povijest discipline zasigurno pomaže rasvijetliti ishodišta problema autarkičnosti, njego-

² Ovdje je bitno napomenuti da je broj autora koji se bave stanjem discipline izuzetno mali, a ozbiljno se tim pitanjem u Hrvatskoj bavi jedino Mirjana Kasapović (vidi npr. 2002, 2004, 2007), koja je napravila i prvu “inventuru discipline” za jedan skup 2003. godine.

³ Istovremeno, sadašnja generacija zaposlenih znanstvenika trostruko češće citira same sebe nego što je to bio slučaj s prijašnjim generacijama (Prpić i dr., 2011), što Prpić i dr. tumače kao posljedicu fragmentacije istraživanja, ali se može tumačiti i kao posljedica osvještavanja autora o rastućoj važnosti citiranosti – u uvjetima skromne vidljivosti samocitati mogu pomoći.

⁴ Taj je podatak dostupan na *web*-stranici društva, www.politologija.hr.

Slika 1. Ukupno ulaganje u istraživanje i razvoj, izraženo kao % BDP-a (1995-2010)



Izvor: Eurostat

vanja statusa Hrvatske kao “iznimnog” slučaja, slabe empirijske tradicije i nedostatka metodoloških znanja za provođenje komparativnih politika. O tim se aspektima razvoja discipline već pisalo (vidi npr. Kasapović, 2007, tematski broj *Anala* iz 2009), pa se ovdje fokusiram na uvjete proizvodnje znanja, odnosno na institucijske strukture unutar kojih nastaju te slabosti. Jednim dijelom to se odnosi na izostanak sustavne politike razvoja znanosti u Hrvatskoj te na njenu podfinanciranost. Slika 1 uspoređuje visinu ulaganja u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj s prosjekom Europske unije te s visinom ulaganja u Sloveniji i Finskoj. Slovenija i Hrvatska su kroz veći dio 20. st. dijelile političku povijest i državni okvir, kao i mnoge odrednice razvoja discipline političke znanosti.⁵ Fin-

ska se pak proteklih godina često isticala kao prototip zemlje koja je ulaganjem u znanost i obrazovanje napravila značajan razvojni iskorak.

Osim očitog zaostajanja Hrvatske u odnosu na obje zemlje i prosjek EU, posebno je indikativno pogledati period nakon početka ekonomske krize 2008. Dok su Finska i Slovenija na krizu reagirale povećanjem izdvajanja za istraživanje i razvoj, ono je u Hrvatskoj još i smanjeno. Prema podacima Erawatcha,⁶ u 2011. godini ukupna razina ulaganja u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj bila je ista kao i 2010. godine. Niska razina ulaganja praćena je i izostankom planiranja razvoja samog sustava. Zadnja strategija znanosti i tehnologije donesena je

⁶ Erawatch Report Croatia Funding Flows, dostupan na: http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/hr/country?section=Overview&subsection=FundingFlow.

⁵ Budući da za sustavniju usporedbu ovdje nema mjesta, za razvoj discipline u Sloveniji vidi npr. Fink-Hafner, 2002; Lukšič, 2009.

2006. godine, za mandata ministra Dragana Primorca, a posljednji obuhvatni nacionalni natječaj za znanstvene projekte i programe proveden je 2007. godine. O apsurdnoj razini fragmentacije i neupravljivosti sustava svjedoči podatak da je 2012. godine financirano ni manje ni više nego 1.928 znanstvenih projekata.⁷ Koliko je to velik broj za mali istraživački sustav Hrvatske, postaje jasno kad ga usporedimo s FTE-brojem aktivnih istraživača, koji je u 2011. godini iznosio 6.435.⁸ Ranijih godina taj je broj bio i veći, s obzirom na to da je 2010. ukinuto financiranje 245 projekata,⁹ a 2012. godine još 93. Procjenjuje se da je prosječan broj znanstvenika po projektu 2,4 (Vlada RH, 2012), dok je prosječna visina potpore manja od 50.000 kuna godišnje. Nadalje, u periodu od 2006. do 2011. godine Zaklada nije primila nikakva sredstva iz proračuna (Kosović, 2011). Ove je godine najavljena nova shema financiranja znanosti prema kojoj institucijsko financiranje ostaje u mandatu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa,¹⁰ dok financiranje znan-

stvenih projekata preko natječaja preuzima Zaklada za znanost,¹¹ no ostajemo u kontekstu niskih ukupnih ulaganja i izostanka planiranja razvoja sustava.

Za potpuniju analizu ovdje bi trebalo iznijeti i podatke o ulaganjima u izdavačku djelatnost, međunarodne aktivnosti i mobilnost istraživača, no i ovako je slika prilično jasna: politologija se, kao i druga znanstvena područja u Hrvatskoj, nalazi u iznimno nepovoljnim institucijskim uvjetima niske razine ulaganja u znanost i izostanka strateškog pristupa znanosti, a te negativne uvjete dodatno pojačava dramatična fragmentacija postojećih resursa. Bez ozbiljne znanstvene politike domaći znanstvenici vode neravnopravnu bitku za međunarodnu vidljivost. Kao što je poznato kolegama koji su znanstveno aktivni, u međunarodnoj areni postoji nepisano pravilo prema kojem zemlje centra oblikuju istraživačke programe i razvijaju teorije, dok se znanstvenici s periferije pozivaju da prikupljaju empirijske podatke ili u najboljem slučaju da pišu "country chapters" za svoju zemlju; naravno, po strogo definiranim uputama.

Čak i da sad ne sporimo takvu podjelu rada, to za zemlju poput Hrvatske znači da prioritet mora biti provođenje redovitih empirijskih istraživanja, prikupljanje, obrada i katalogizacija podataka te osiguravanje njihove dostupnosti i vidljivosti u javnoj domeni. Višegodišnje sustavno provođenje empirijskih istraživanja i planirano uključivanje u velike međunarodne programe prikupljanja podataka koji omogućuju komparativ-

⁷ Iako su ovi podaci dostupni na stranici MZOS-a (<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11588&sec=2130>), izvještaj je sastavljen tako da sam do navedene sume mogla doći jedino prebrojavanjem i zbrajanjem izuzetno velikog broja stavki. Uz to, izvještaj ne navodi imena voditelja projekata ni iznose financiranja.

⁸ Podatak Državnog zavoda za statistiku, izvješće "Istraživanje i razvoj 2011. g.", dostupno na www.dzs.hr.

⁹ Informacija s *web*-portala Connect, dostupno na: <http://portal.connect.znanost.org/2010/07/mzos-odlucilo-o-financiranju-znanstvenih-projekata/>.

¹⁰ Institucijsko financiranje znanosti najavljeno je na *web*-stranicama MZOS-a 26. srpnja 2013. godine. Više informacija do-

stupno na <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12629&sec=2127>.

¹¹ Najava natječaja za znanstvene projekte nalazi se na *web*-stranici Zaklade za znanost, <http://www.hrzz.hr/index.php?lang=en>.

ne analize ne samo da bi značajno unaprijedilo šanse domaćih znanstvenika da publiciraju svoje radove u međunarodnoj areni nego bi dovelo i do pozitivnih pomaka u još jednoj slaboj točki domaće politologije – naobrazbi iz metodologije društvenih istraživanja. Znači, za razvoj empirijskih društvenih znanosti potrebni su sustavna skrb i ulaganja. No razvoj discipline prvenstveno je u rukama samih znanstvenika. Akademsko polje ima relativno visoku autonomiju jer samostalno oblikuje istraživačke i nastavne programe, kao i sustav ulaska i napredovanja kroz profesiju, što su prema Bourdieuu ključne poluge moći unutar discipline (1988). Prije kraja osvrnut ću se na potrebu razvoja regionalne komparatistike kao istraživačkog programa te završiti s napomenama vezanim uz reprodukciju kadrova u disciplini.

U svojoj analizi publikacija u regijama Istočne i Srednje Europe Schneider, Bochsler i Chiru (2013) posebno se čude izostanku suautorstva i međudržavnih publikacija znanstvenika iz zemalja sljednica bivše Jugoslavije. Nepoznavanje jezika, povijesti i kulture velika su prepreka u komparativnim istraživanjima, koja ih čini dugotrajnijim, zahtjevnijim i skupljim (Landman, 2008). U opisanom kontekstu slabe potpore istraživanjima i izostanka stabilnog planiranja razvoja sustava možda nije čudno što nemamo katedre za komparativna istraživanja Latinske Amerike ili Bliskog Istoka. No tim je argumentom teško objasniti zašto se domaći politolozi tako rijetko odlučuju na komparativne analize susjednih zemalja s kojima dijelimo jezik, kao i značajan period zajedničke političke povijesti. Postoji argument prema kojem je dugotrajna sklonost domaće politologije jednoj vrsti “exceptionalisa”, odnosno tretira-

nja Hrvatske kao posebnog slučaja koji je teško uklopiti u komparativne studije, rezultat položaja discipline u Jugoslaviji (Kasapović, 2004). No čak i ako prihvatimo da je nenamjeravana posljedica jedinstvenosti jugoslavenskog modela samoupravljanja svojevrsna autarkičnost domaćih društvenih znanosti koja traje sve do danas – to opet ne vrijedi za razvoj komparativnih istraživanja koja bi uključivala zemlje sljednice bivše Jugoslavije. Teško je oteti se dojmu kako su tvrdnje o posebnosti i neusporedivosti Hrvatske zapravo izmotavanje iz značajno zahtjevnijeg rada sustavne komparativne analize političkih sustava nekoliko zemalja. Prednosti razvoja komparativnih istraživanja regije mnogostruke su: u užem znanstvenom smislu to svakako znači kvalitetnije analize i pouzdanije zaključke iz usporedbe većeg broja slučajeva te razvoj metodoloških kompetencija, dok profesiju to može učiniti politički relevantnijom, olakšati uključivanje naših znanstvenika u veće međunarodne istraživačke programe te poboljšati međunarodnu vidljivost hrvatske politologije.

Na kraju ostaje ključno pitanje regrutacije i napredovanja u disciplini. Kontrola ulaska u disciplinu preko sustava izbora i napredovanja u zvanju osnovni je mehanizam reprodukcije discipline i u bitnome uvjetuje mogućnosti njezina razvoja. Istovremeno, napredovanje u znanstvenom zvanju znači direktnu materijalnu korist, odnosno veća primanja, prestiž i intelektualni kapital statusa sveučilišnog profesora.¹² Odluke o napredovanju u zvanju tako su dvostruko bre-

¹² Prema podacima koje je objavila Vlada RH (2012), matični odbor je za polje politologije u periodu od 2005. do 2011. odobrio 205 izbora u zvanje, s tim da se broj izbora u zvanje povećao s 9 u 2005. godini na 45 u 2011. godini.

menite: trebale bi biti vođene brigom za dugoročan razvoj discipline, a često se donose pod snažnim interesnim pritiscima. Becher i Trowler (2001) u svojoj su etnografskoj studiji akademskog polja formulirali koncept "akademskih plemena", pokazujući kako se među tim usko povezanim insajderima prakse vrijednosti i pravila čvrsto implementiraju da bi se teritorij plemena štitio od neželjenih gostiju. Ključna implikacija tog nalaza jest otpornost na promjene, jer je u praksi osnovni kriterij regrutacije novih kadrova njihova podudarnost s postojećom akademskom kulturom, a ne skrb o dugoročnoj dobrobiti discipline. Drugim

riječima, radi se o svojevrsnoj ovisnosti o prijednom putu koja može uzeti oblik npr. nacionalističke orijentacije nekog odsjeka ili odbacivanja kvantitativnih metoda istraživanja, ali i štetnije verzije u obliku nepotizma i pogodovanja, odnosno odbijanja kandidata koji donose nova znanja i iskustva. Za disciplinu koju između ostalog krasi praksa plagiranja i samoplageranja (vidi npr. Jakovina, 2004; Čepo, 2012), otvorenog sukoba interesa osnivanjem konkurentskih nastavnih i istraživačkih programa te drugi oblici znanstvenog nepoštenja i prijevara (Kasapović, 2012) to je možda i najvažnija prepreka razvoju.

LITERATURA

- Becher, T., Trowler, P. (2001) *Academic tribes and territories: intellectual enquiry and the culture of disciplines*. Buckingham: SRHE i Open University Press.
- Berndtson, E. (2010) Škole političke znanosti i oblikovanje discipline. *Politička misao* 47 (2): 183-202.
- Bourdieu, P. (1988) *Homo Academicus*. London: Polity.
- Caramani, D. (2013) *Komparativna politika*. Zagreb: Političke analize.
- Čepo, D. (2012) Radovan Vukadinović i Lidija Čehulić Vukadinović: Politika europskih integracija. *Političke analize* (10): 49-53.
- Eisfeld, R., Pal, L. A. (2010) Political Science in Central-East Europe and the Impact of Politics: Factors of Diversity, Forces of Convergence. *European Political Science* (9): 223-243.
- Fink-Hafner, D. (2002) Political Science in Slovenia, u: M. Kaase, V. Sparschuh, ur., *Three Social Science Disciplines in Central and Eastern Europe: Handbook on Economics, Political Science and Sociology (1989-2001)*. Berlin: Social Science Information Centre (IZ) / Collegium Budapest.
- Fourcade, M. (2009) *Economists and Societies: Discipline and Profession in the US, Britain and France, 1890s to 1990s*. Princeton: Princeton University Press.
- Jakovina, T. (2004) Radovan Vukadinović: Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 34b (1): 325-328.
- Kasapović, M. (2002) Što je komparativna politika? Kritički osvrt na programe studija komparativne politike na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. *Politička misao* 39 (4): 146-162.
- Kasapović, M. (2004) *Suvremena komparativna politika: kako strukturirati*

znanje? *Anali Hrvatskog politološkog društva* 1 (1): 9-29.

Kasapović, M. (2007) Izlazak iz množine? Kraj unutarnje institucionalne kolonizacije hrvatske političke znanosti?, u: M. Kasapović, ur., *Izlazak iz množine? Stanje hrvatske političke znanosti*. Zagreb: Biblioteka Politička misao.

Kasapović, M. (2012) Anatomija jednog plagijata i mreže u koju se plagijator upleo. *Političke analize* 3 (9): 41-51.

Klingemann, H. D., Kulesza, E., Legutke, A. (ur.) (2002) *The State of Political Science in Central and Eastern Europe*. Berlin: Edition Sigma.

Landman, T. (2008) *Teme i metode komparativne politike*. Zagreb: Biblioteka Politička Misao.

Lukšič, I. (2009) Povijest politologije u Sloveniji. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 5 (1): 71-78.

Petek, A., Petković, K. (2007) Nastavni programi u komparativnoj perspektivi: curricula studija političke znanosti na trinaest zapadnih sveučilišta i škola i Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, u: M. Kasapović, ur.,

Izlazak iz množine? Stanje hrvatske političke znanosti. Zagreb: Biblioteka Politička misao.

Prpić, I. (2002) Fakultet političkih znanosti u Zagrebu i razvoj političkih znanosti u Hrvatskoj 1962-2002. *Fakultet političkih znanosti 1962-2002*. Zagreb.

Prpić, K. i dr. (2011) *Produktivnost znanstveno-nastavnog osoblja Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu u razdoblju od 1962. do 2010. godine*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja (interni dokument).

Rosenberg, A. (2012) *Philosophy of social science*. Boulder: Westview Press.

Schneider, C. Q., Bochsler, D., Chiru, M. (2013) Comparative politics in Central and Eastern Europe: mapping publications over the past 20 years. *European Political Science* (12): 127-145.

Vlada RH (2012) *Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (iz travnja 2012. godine, tada dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa).

Exiting Lepušićeva: Discussion

SUMMARY In the article "Exiting Lepušićeva?" Kasapović engages once again with the very important issue of critical evaluation of the development of political science in Croatia, with a particular focus on the status of comparative politics within the discipline. The author takes an outside perspective in the approach to the analysis of the reasons why Croatia can rarely be found in international comparative studies, and inquires into the reasons why political scientists abroad, involved in large-scale international research programs, rarely include Croatia as one of their case studies? In addition to Kasapović's argument, I begin by summing up the main problems, and afterwards I argue that the development of empirical political science in Croatia takes place in the absence of a comprehensive science and research policy on the national level, but also in the context of insufficient concern of the scientists themselves for the conditions of knowledge production and the mechanisms of reproduction of the discipline.

KEYWORDS comparative politics, political science, status and development of the discipline